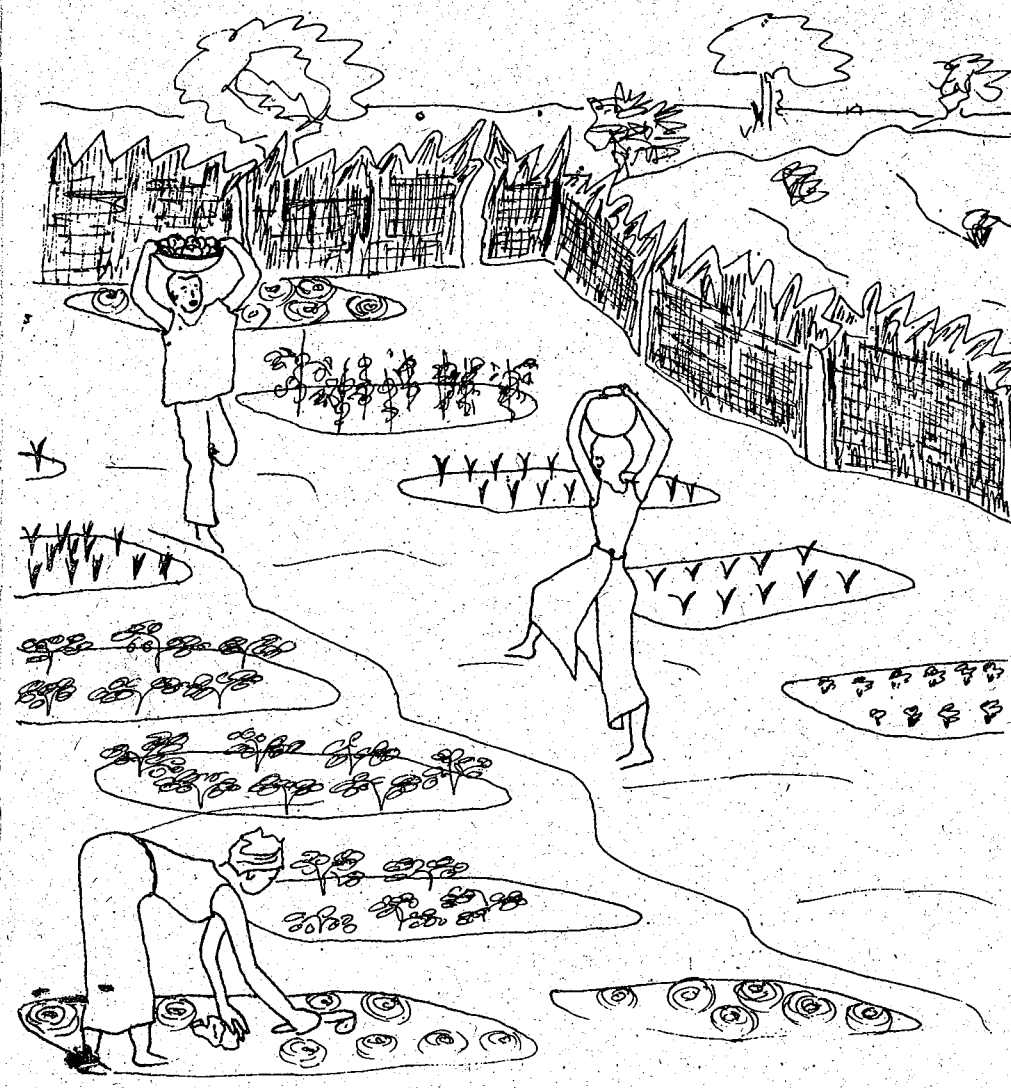

n'ka nakò

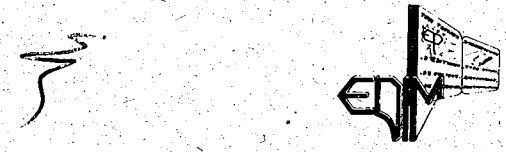
nin liburu bè se ka sòrò yòrò min, o filè nin ye :

ènpirimeri kase keyita
 b.p. 21
 bamakò
 mali

e.d.i.m. hamako

1984

EDITIONS - IMPRIMERIES DU MALI

nin liburu bè kunnafoni di fèn minw kan, olu filè nin ye :

- **nakò sènè nafa** : a nyè 4 ni 5 la.
- **nakò sigi yòrò** : a nyè 6 la.
- **nakò lakana cogo** : k'a ta a nyè 7 la, fo a nyè 10.
- **baara kè minènw** : a nyè 11 la.
- **nakò kènè labèn cogo** : k'a ta a nyè 12 la, fo a nyè 15.
- **danni kè cogo** : a nyè 16 ni 17 la.
- **turuli** : a nyè 18 ni 19 la.
- **nakòfènw ladon cogo** : a nyè 20 ni 21 la.
- **nakòfènw bò waati** : a nyè 22 la.
- **nakòfènw sènè waati** : a nyè 23 la.
- **nakòfèn dama dòw** : k'a ta a nyè 24 la, fo a nyè 28.

Traduit et adapté de
«MON PETIT JARDIN»
avec l'autorisation de l'éditeur
EDICEF
93, rue Jeanne d'Arc
75013 Paris

*sani ka sèbèn bamanankan na, nin liburu in sèbèna
tubabukan de la fòlò.*

*seku tunkara de ye o liburu bayèlèma bamanankan na.
seku tunkara ye balikukalan karamògò ye kula, kabini
san 1970. kula koperatiwu feerelikèla fana don. kula bè
kulukòrò mara kònò.*

*sèbèn dilalaw minw bè bamakò, n'u bè wele ko e.d.i.m.
walima ènpirimeri kase keyita, olu de kèra sababu ye, k'a
kè nin liburu in ye.*

nakò sènè nafa

dumuni de bè barika ni kènèya di mògò ma.
suman sugu minw ka kan ka dùn, olu: filè nin ye :

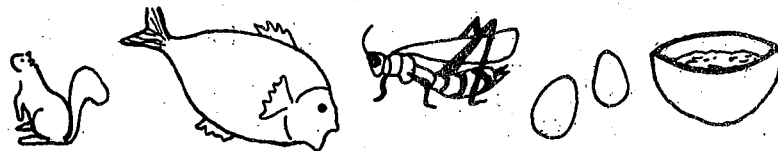
suman minw bè barika di mògò ma,

i n'a fò, minw mugu bè bò, ani tulumafènw :

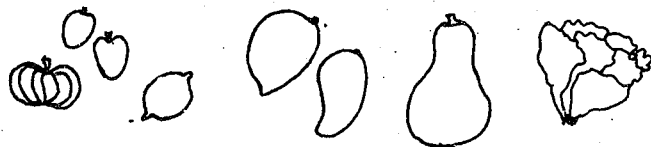
- malo, sanyò, Kèninge, kaba, alikama,
- bananku, ku, woso, namasa,
- tigatulu, ntentulu, situlu.

suman minw bè dò fara farikolo kan :

- sogo, jègè, fènyènamaninw,
- fan, nònò.

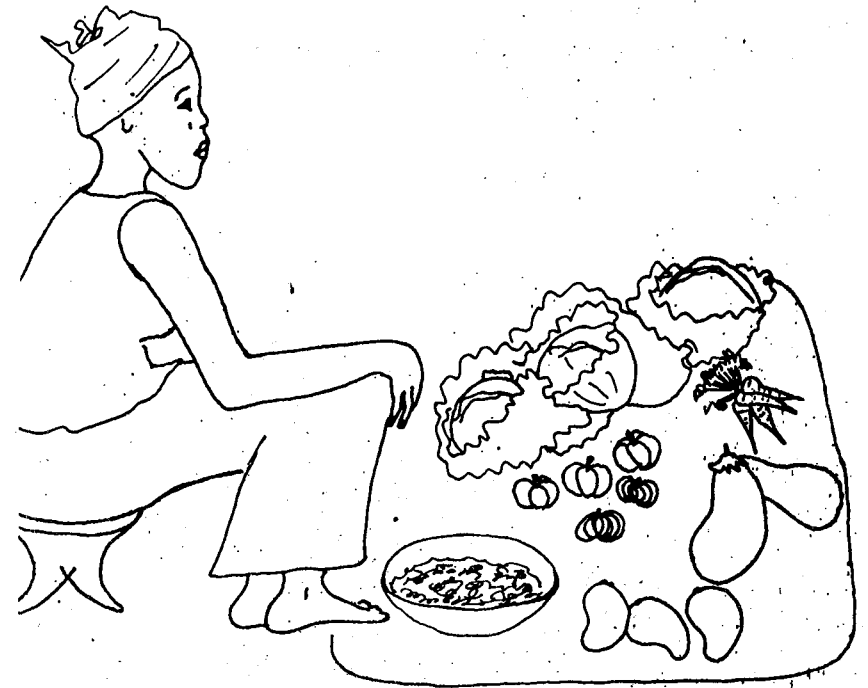
suman minw bè kènèya di mògò farikolo ma :

- jiriden, nakòfènw.

denmisènw ka kan ka nakòfèn kènè ni jiriden caman dùn.

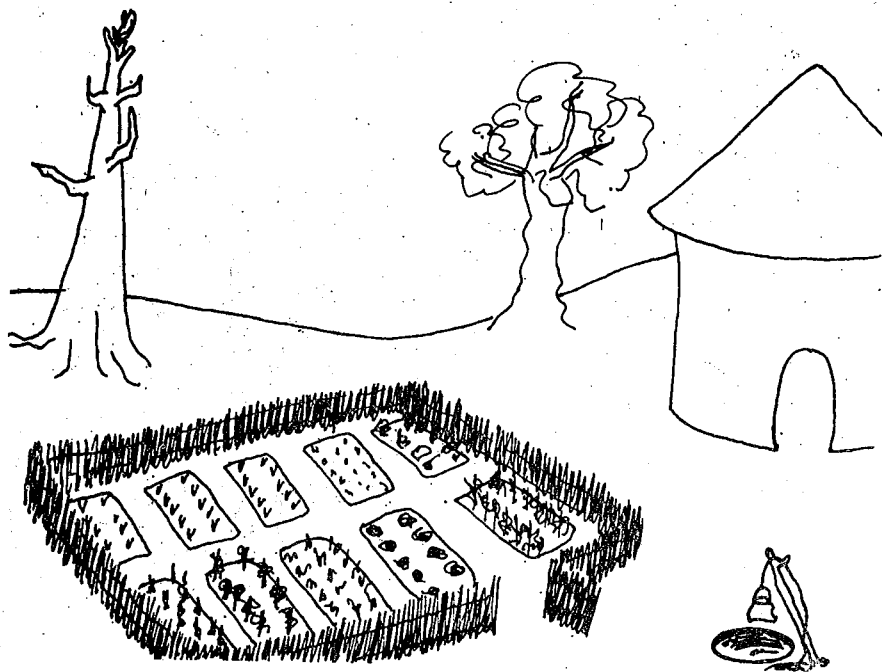
galoduguw kònò,
nakòtigiw bè wari sòrò u ka sènèfènw na,
fo ka se k'u ka du balo n'a ye.

nakòfèn dòw bè sènè u buluw kama, i n'a fò, shu, salati.
dòw bè sènè u diliw kama, i n'a fò, karòti.
dòw bè sènè u kuw kama, i n'a fò, kòmitèri, bananku.
dòw bè sènè u kuruw kama, i n'a fò, jaba, layi.
dòw bè sènè u denw kama, i n'a fò, tamati, nkòyò, foronto, gan.

nakò sigi yòrò

nakò ka nyi an ka so kèrè fè : o b'a kòlòsili nògòya.
a ka nyi kòlòn walima kò kèrè fè : o b'a sònni nògòya.

- a yòrò dugukolo ka kan ka magaya, walasa ji ka jigin a fè :
- yòrò ka kè nògòma yòrò ye
(nògò ka ca dugukolo min na, o bè fin).
 - bèlè kana caya a la.
 - a kana kè nkankanma yòrò ye.
 - ji kana sigi a la samiyè fè.

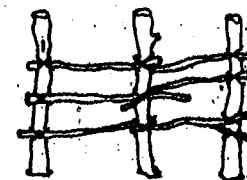
mògò duuru bè du min kònò, o nakò kènè ka kan ka bèn mètàrèkènè 500 ma, i n'a fò, a jòjan ka kè mètàrè 25 ye, a kònò ka kè mètèrè 20 ye.

nakò lakana cogo

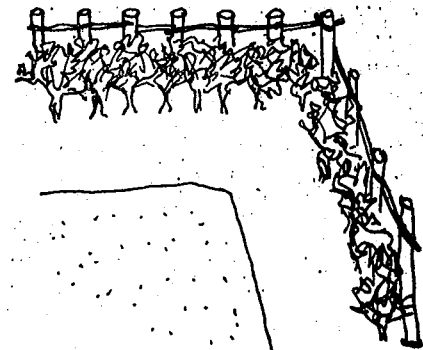
nakò lamini

baganw mana don nakò kòno, u b'a tinyè

an bè se ka nakò lamini ni bòlòw ye :
an bè bòlò jan dów turu nakò lamini
na, ka jiribolow siri u ni nyògòn cè,
ka sòrò, k'a bari ni njòni ye.
jiribolow ka kan ka gèrè nyògòn na
kosèbè, walasa bagan misènw kana
tèmè a fè.

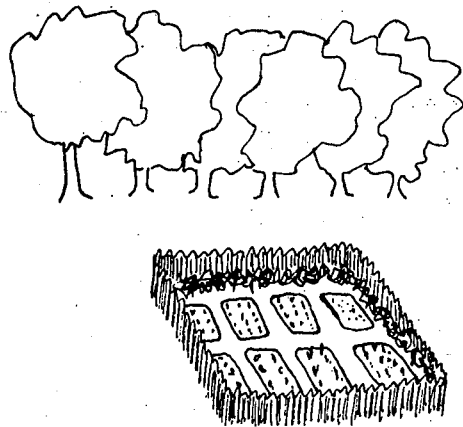
an bè se ka jiri dów turu ka nakò
lamini, n'o ye, i n'a fò, jabi, бага,
lenburu kumu.
jiri ninw ka kan ka gèrè nyògòn na.

min ka fisa, o ye ka nakò
lamini ni bòlòw ye, o kò,
ka бага wali jabi turu a
la. бага mana bonya, a
bè se ka nakò lakana,
bòlò ninw karilen kò.

finyè kumbèlanw

*finyè man nyi nakò kònò fènw ma
finyè bè nakò dugukolo n'a sènèfènw ja*

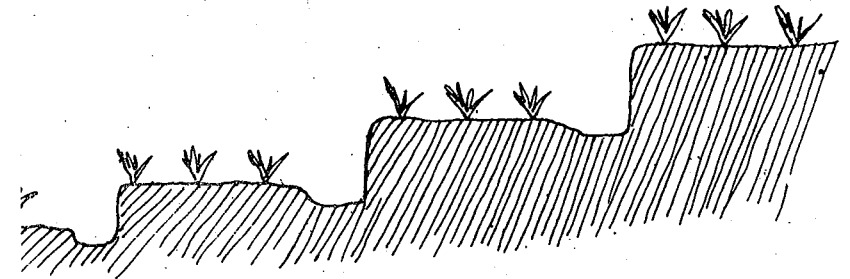
an bè se ka nakò tanga finyè ma, n'an ye jiriw turu nyògòn da fè,
k'olu ni sinsan cè kè mètèrè 10 ye.
an ko o jiri de ma ko finyè kumbèlanw.

o bè se ka kè sayijiri ani folokaw ye.

jiri ninw mana janya kosèbè, an k'u kun tigè, walasa u suma kana
da nakò kan.

nakò kènè jèngènen

*nakò minw sigilen bè kulu kèrè dòw la,
ani ba bolow fè,
n'olu kènè ye jiginjigin ye,
sanji bè taa n'o dugukolo nafama yòrò ye,
ka folonw bò a kònò.*

o nakò **ntègènw** ka kan ka sigi nyògòn kun na, i n'a fò, kàlekale,
ka **folonninw** bò u ni nyògòn cè,
ka **bindute** turu ntègènw dawolo la,
walasa ji woyotò kana ntègènw kari.

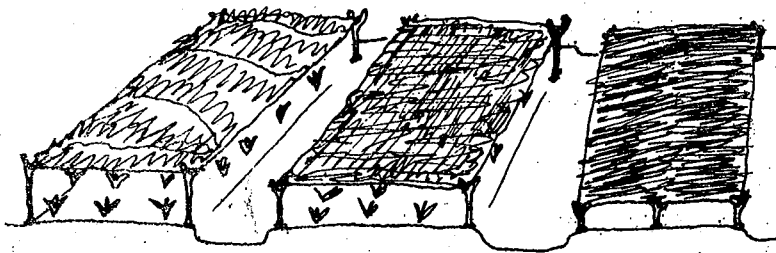
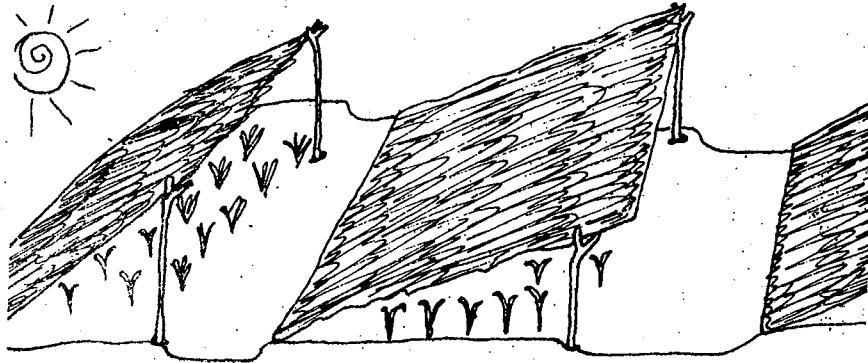
ni nakò jèngènen don kòròn ni tilebin,
an ka ntègènw da worodugu ni kènyèka

o la, sanjiw tè se ka taa ni nakò bògò nyuman ye.

ganinw

tile funteni bè dugukolo ni sènèfènw ja.

tile man nyi sènèfènw ma.

an ka **ganinw** jò u, kun na, k'u tanga tile ma.

o gaw bè bili ni **bin** yé.

baara kè minènw

baara tè kè minèn minw kò, olu filè nin ye :

daba : ale de bè kè ka bin shyèn, ka bu-lukuli kè, ka nògò don dugu jukòrò.

soli

dabapèlu : ale bè daba ka baara nyògòn kè, wa a baara nò ka nyi fana.

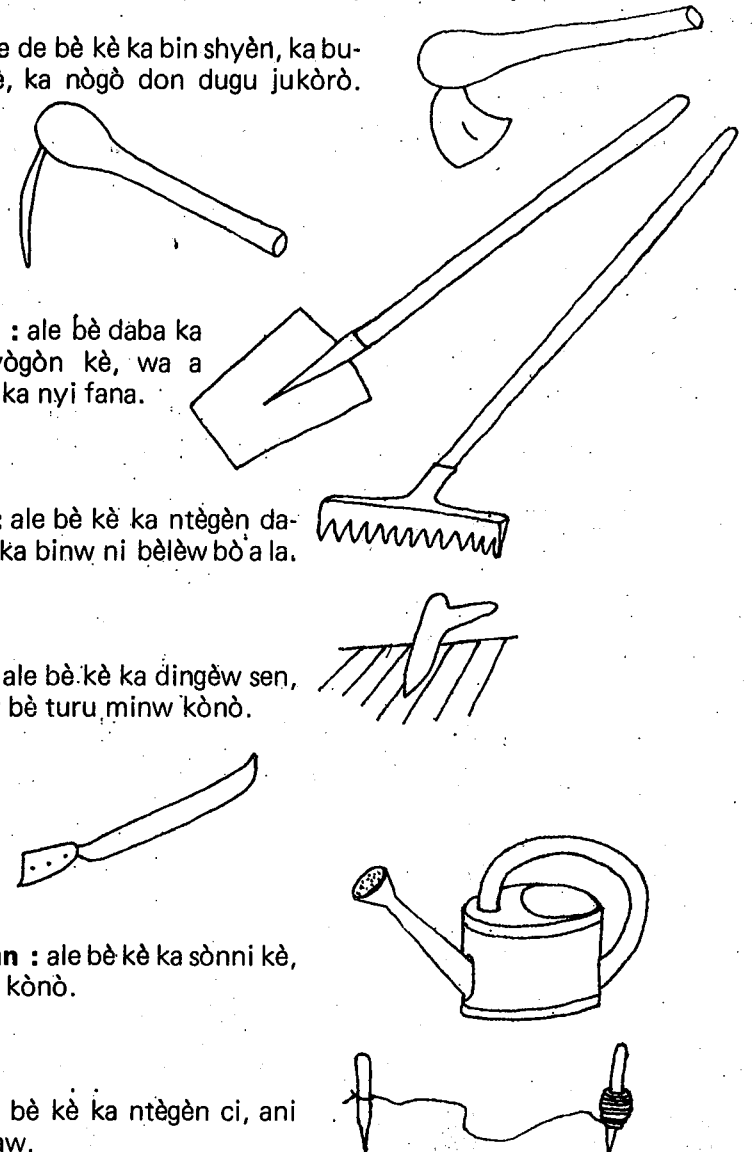
nyagara : ale bè kè ka ntègèn da-lakènyè, ka binw ni bèlèw bò'a la.

turulan : ale bè kè ka dingèw sen, sènèfènw bè turu minw kònò.

bese

sònnikèlan : ale bè kè ka sònni kè, ji bè kè a kònò.

juu : ale bè kè ka ntègèn ci, ani danni siraw.

nakò kènè labèn cogo

nakò kènè bòli

an mana yòrò min sugandi, k'an b'ò kè nakò ye, an b'a **jiriw** tigè, k'o gungurunw n'ò jiri diliw bò, k'u jeni. an b'ò buguri yèrèkè kènè fan bée fè.

jiribaw suma n'u dili bè nakòfènw bali ka falen. an ka nakò da fè **jiribaw** tigè.

an k'a yòrò **binw** shyèn, k'a **kabakuruw** bò.

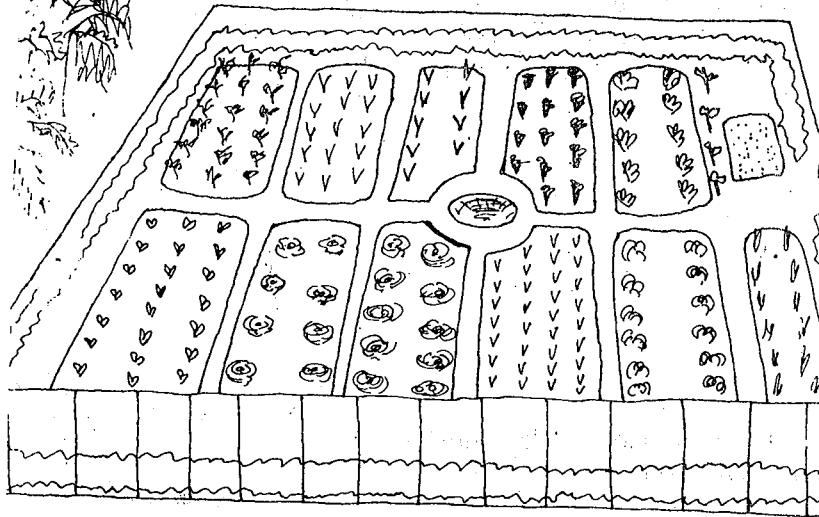
nakò kènè ka kan ka dakènyè. **kuru** minw bè yen, an k'olu ci, ka **dingèw** geren.

nakò kènè labènni

an bè sira dò bò nakò lamini na, ka sira misènw bò a ntègènw ni nyògòn cè.

an bè juru kè ka ntègènw cii, minw jòjan ye mètère 10 ye, k'u kònò kè mètère 1 ye.

siranin minw bè bò ntègènw ni nyògòn cè, olu kònò bè kè santi-mètère 30 ye.

jima yòrò la, ntègènw bè kè tintin ye, ka taama siraw kè dingè ye.

jintan yòròw la, ntègènw bè kè dingè ye, ka taama siraw kè tintin ye.

nògòw

nakò kònò fènw bè nyè, n'a y'a sòrò, a yòrò dugukolo ka di.

nògò de bè nakò dugukolo yiriwa, k'a kè dugukolo nyuman ye. nògò fana de ye sènéfènw ka balo ye. o kosòn, an ka dingè sen nakò seleke dò la, ka nyaman fili o kònò. o nyamanw bèna kè nògò ye.

nògò sugu ye saba ye : bagan bow, nyaman toliw, tubabu nògò.

bagan nògò (bagan bo)

baganw bo nyagamilen bin na, an ko a ma ko «bagan nògò». a ka kan ka ton nyògòn kan, walima ka kè dingè dò kònò, k'a datugu, walasa tile kana a sòrò. an ka to k'a sòn waati ni waati.

n'an ye nògò kè ntègènw na, an ka a ni dugukolo yuguba.

sununkun nògò

sununkun nyaman mana toli, an ko o de ma ko «sununkun nògò», walima «nyaman toliw». a fana ye nògò nyuman ye, wa a bè nyagami bògò, là, i n'a fò, bagan nògò cogo.

tubabu nògò

tubabu nògòw bè san cikèlakòlidenw fè. ale ncinin nafa ka bon ni nògò tòw caman ye. nka, tubabu nògò suguya ka ca, u kè cogow n'u kè waati tè kelen ye. an ka cikèlakòliden nyininka a lahalaya la.

nakò buluku cogo

nakòfènw tè wuli konyuman, n'an ma nakò kònòna buluku k'a nyè.

n'an bè ntègèn buluku,
an bè daba don dugu jukòrò ni **santimètèrè 20** nyògòn ye.
o bulukuli sen fè, an bè **nògò** don dugu jukòrò konyuman.

bulukuli kò fè,
an bè **bògòkuruw** ci ni daba ye.
o kò, an bè nyagara kè ka ntègènw **dakènyè**.

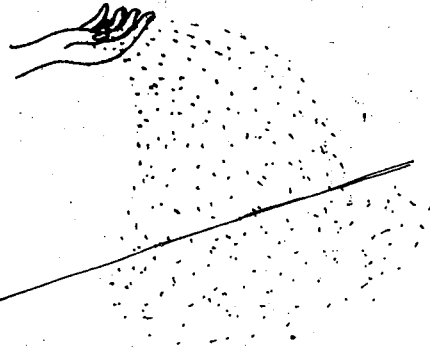
danni kè cogo

danni kè cogo ye fila ye.

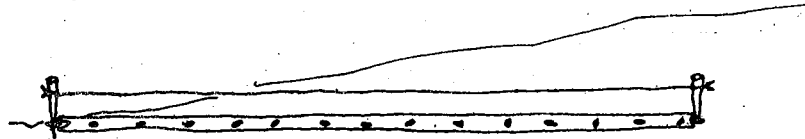
a fòlò :

kisèw bè to u nò na ntègèn kònò, fo k'ù kunbaya

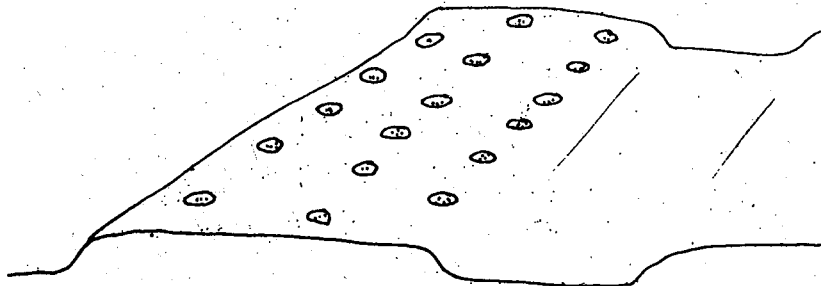
n'an ye **kisèw seri** an bolo la,
an k'a kòlòsi, u kana caya
ntègèn yòrò dów la ka tèmè
dów kan.
serili kò, an bè ntègèn gosi
ni kurucilan ye.
an kana nyinè ka ganin jò
ntègèn kun na.

n'an ye **danni siraw** cii ni juru ye, an ka danni kè o siraw kan,
ka buguri kè k'a datugu.

nakò fèn dów kisè caman bè se ka kè **dingè kelen** kònò. o danni
dingèw furancè ka kan ka kènyè.

a filanan :

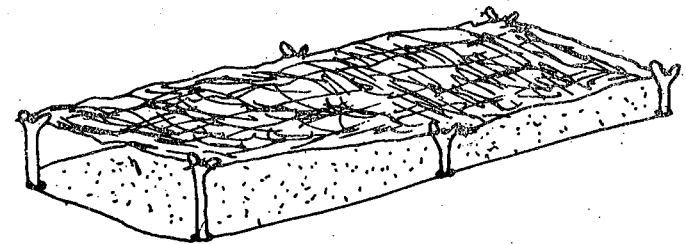
*an bè ntègèn dò sugandi, min dugukolo ka nyi,
ka nògò caman kè a la.
an bè kisèw seri o ntègèn kònò.*

*n'ù kunbayara tuma min,
an b'ù bò, k'ù turu danni siraw fè ntègèn tòw kònò.*

dów yèrè bè kèsu fa bògò nyuman na, k'ù ka danni kun fòlò k'o kan.

yanni u bò tuma cè, danni kun fòlò in sen fè, u bè falen, ka caya
nyògòn kan. a ka kan, an k'ù bò k'ù turu, u bè fèrè yòrò minw na.

an kana nyinè ka ganinw jò u kun na.

turuli

turuli ka kan ka kè **sògòma jona** fè, walima **fitiri** fè.
a man kan ka kè tilegan fè.

nakòfèn minw ka kan ka turu, an k'olu **sòn** fòlò, sani an k'u bò.

an k'u bò ni daba dò ye, walima turulan.

bògò dònin ka kan ka to u diliw la.

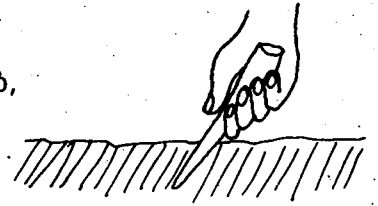

an k'u diliw kun tigè,
k'u buluw caron caron.

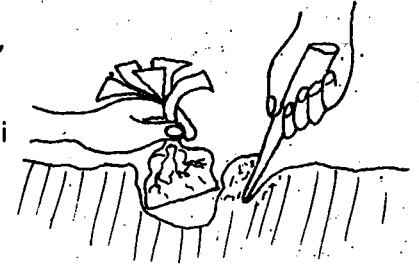
an ka nyumanw turu, k'a tòw fili nyaman dingè kònò.

u ka kan ka turu ntègèn min kònò,
an bè dingèw bò yen ni
turulan ye.

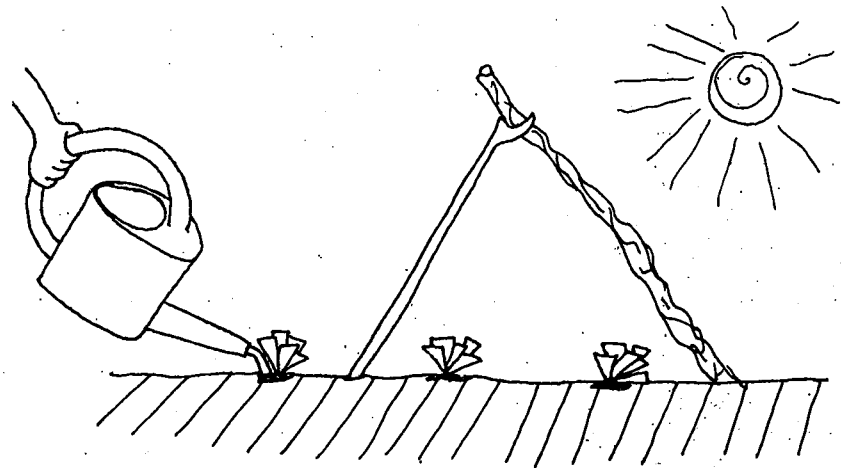
an kana to u diliw ka kuru,
u turutò an fè dingè kònò.

o kò, an ka dingè datugu ni
turulan ye.

an tilalen kò.o bèe la, an ka sònnikèlan kunkolo bò, k'u **sòn**.

o kò, an ka **ga sigi** u kun na.

nakòfènw ladon cogo

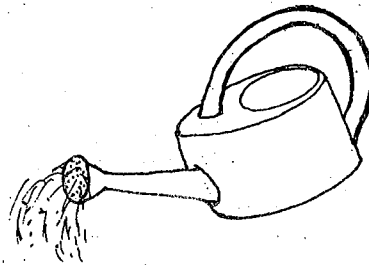
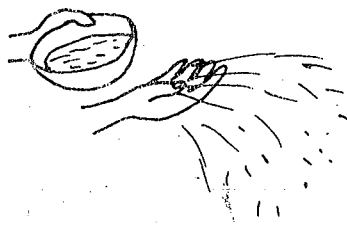
sònni

ji ka di nakòfènw ye kosèbè.
an k'ù sòn kosèbè ko caman, ji kana dèse u la tilema fè.
sumaya ka kè ntègènw kòrò sanga ni waati bèe.

tilema fè,

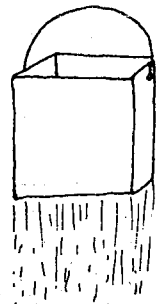
an ka sònriba ko kelen kè ntègènw na dògòkun kònò, ka sònri-kèlan nyè 5 walima nyè 6 kè ntègèn kelen kelen kan wula fè. wula tòw fè, an b'ò kè sònrikèlan nyè 1 walima nyè 2 ye ntègèn kelen kelen kan.

sònrikèlan kunkolo ka kan ka to a la, walasa a bè se ka sònri kè, i n'a fò, sanji cogo. o de b'a to, ji tè sènèfènw tinyè.

an bè se ka sònri kè ni **filen** ye, ka ji seri seri n'an bolo ye.

sònri bè se ka kè ni **gongon** ye, min ju sògòlen don.

an kana sònri kè tilegan fè. sònri waati ye :

- **sògòma joona** ye,
- walima **laansara** ye, walima **fitiri** : su fè, ji bè jigin dugu jukòrò.

binw bòli

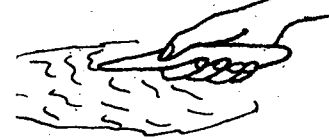
binw bè nakòfènw degun.

an k'ù bò n'an bolo ye, k'ù fili nyaman dingè kònò. ni sumaya bè ntègènw kòrò, u binw bò ka di.

ntègènw yugubali

tile bè ntègènw ja, k'ù gèlèya.

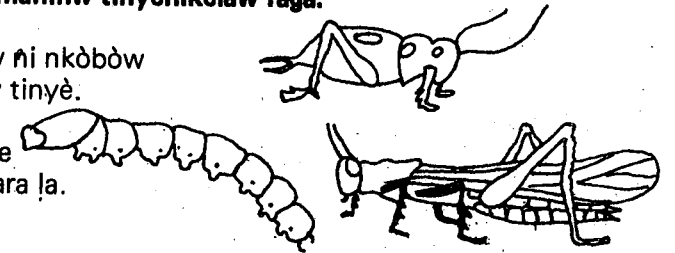
an k'an ka ntègènw kòròla yuguba, walasa ji ni finyè tèmè cogo bè nògòya. an ka tò k'an ka ntègènw kòròla yuguba ni **dabanin** ye.

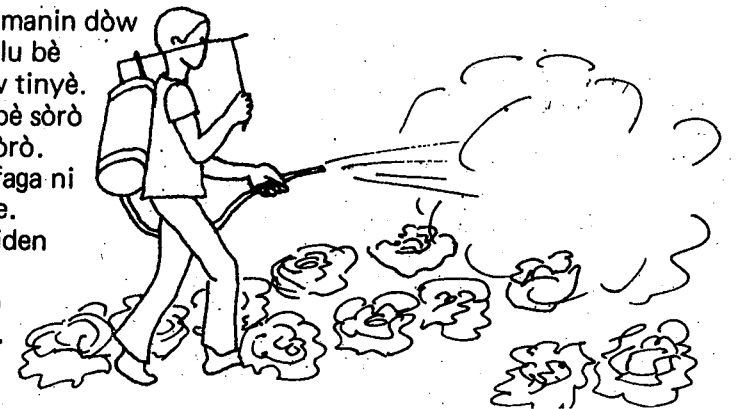
an ye danni kun fòlò kè yòrò min na, an bè se ka olu yuguba ni **berenin** ye.

an ka fènyènamaninw tinyènikèlaw faga.

ntònw, ntumuw ni nkòbòw de bè nakòfènw tinyè. an k'ù faga. denmisènw bè se k'an dèmè o baara la.

fènyènamanin dòw bè yen, olu bè nakòfènw tinyè. nka, olu bè sòrò dugu jukòrò. an b'olu faga ni **furajiw** ye. cikèlakòliden bè se ka o kè cogo jira an na.

nakòfènw bò waati

an ka nakòfènw mana kògò, an k'ù bò.

an ka nyumanw tò mò, k'ù bò : olu feere ka teli.
misèmanw ka to yen, fo u ka kògò.

i n'a fò, karòti :

an ka karòti misèmanw to
ntègèn na

an ka kunbabaw feere

nakòfèn dów ka kan ka dun, wali k'ù feere, u bolen kura, i n'a fò,
salatiw, shuw, tamatiw, ani shò gerenw.

dów bè se ka lamara :

- minw kisèlama don, i n'a fò, shò kisè,
olu bè se ka mara **yòrò jalan** dò la.

- minw kulama don, i n'a fò, komitèrè ni karòti.
olu bè se ka mara **nèemama yòrò** dò la,
ka dògòkun dama dów kè.

- an bè se ka jabaw siri,
k'olu **dulon,**
sumaya tè yòrò min na.

- tilema fè, an bè se ka tamatiw, i forontow ja **tile la.**

nakòfènw sènè waati

a ka ca a la,

nakòfènw bè falen konyuman tilema de fè, ka tèmè samiyè kan.

nakòfèn sugu fila bè se ka sènè,
ka da nyògòn kan ntègèn kelen kòndò.

nka,

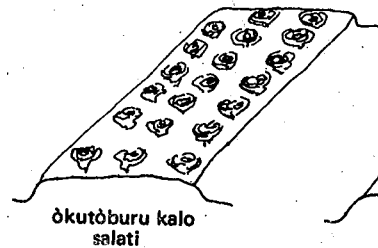
an kana nakòfèn sugu kelen sènè sinyè caman yòrò kelen na.

sènèfèn dów ka balo bè sòrò dugu jukòrò, dów ta bè sòrò o ni san
cè. u bèe n'ù ka balo don dugu jukòrò.

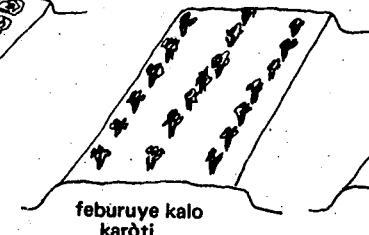
diliw de bè u ka balo sama ka bò dugukolo la: sènèfèn dów diliw
bè jigin ka tèmè dów ta kan. hali n'an bè nògò caman kè nakò la,
an ka kan ka sènèfènw yèlèma sòn. o b'a to, dugukolo nafa tè
ban. o de b'a to, waati bèe la, sènèfènw b'ù dahirimè sòrò dugu-
kolo la.

n'an ma sènèfènw yèlèma sòn, o de b'a to fana, fènyènamaninw
bè caya u kòrò.

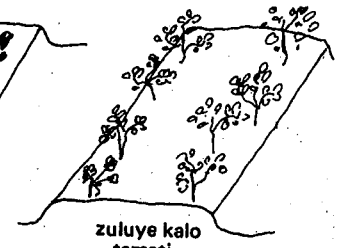
i n'a fò : n'an ye salati sènè ntègèn dò la, o kò fè an bè karòti
sènè yen, o kò fè ka shò sènè wali tamati o yòrò kelen na.

òkutòburu kalo
salati

feburuye kalo
karòti

zuluye kalo
tamati

nakòfèn dama dòw

shu

an ka shu kisèw seri, ka danni kun fòlò kè.

dògòkun saba mana tèmè, an b'ù turu, k'ù furancè kè **santimètèrè 50** ye.

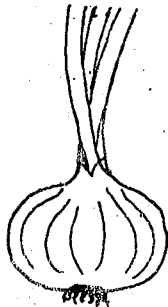
salati

an ka salati kisèw seri, ka danni kun fòlò kè.

u mana bulu saba, walima naani sòrò waati min, an k'ù turu, k'ù furancè kè **santimètèrè 30** ye.

jaba

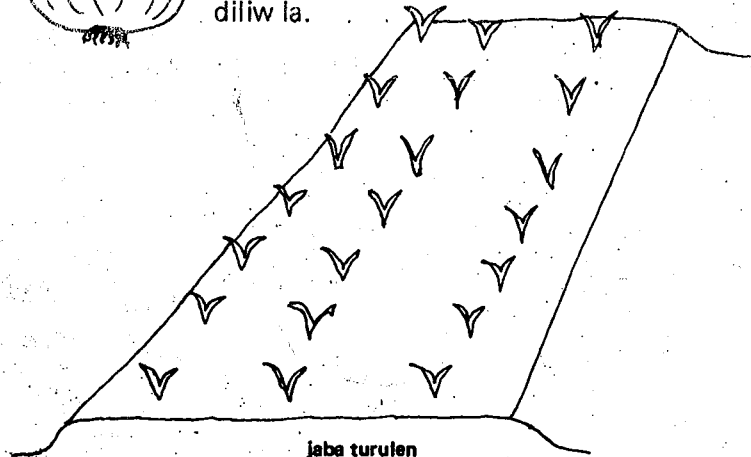

jaba sènè ka nògòn an fè yan.

an k'a kisèw seri, k'a danni kun fòlò kè.

u kundama mana sibiri nyè kelen bò, an k'ù turu, k'ù furancè kè **santimètèrè 10** ye.

u turutò, an bè dò tigè, ka bò u buluw n'ù diliw la.

jaba turulen

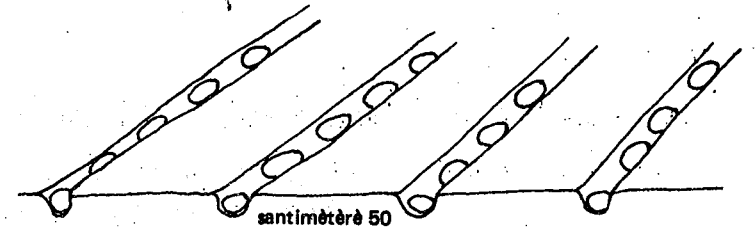
komitèrè

an bè komitèrè si bila fòlò, ka to k'a sòn, fo u mana nugukun bò waati min.

o kò fè, an b'ù turu danni sira kan. o danni siraw furancè bè kè **santimètèrè 50** ye.

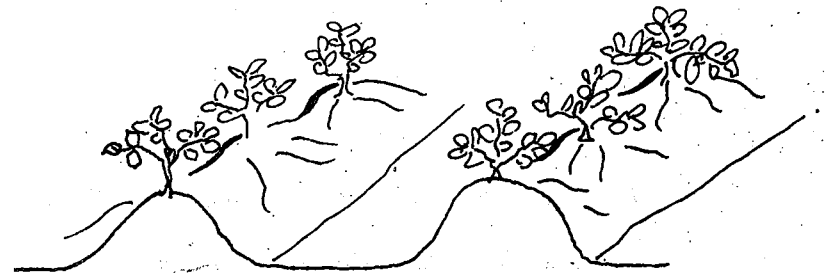
danni sira kelen kelen kan, dingèw ni nyògòn cè furancè bè kè **santimètèrè 25** ye.

dingèw dunya bè kè **santimètèrè 10** ye.

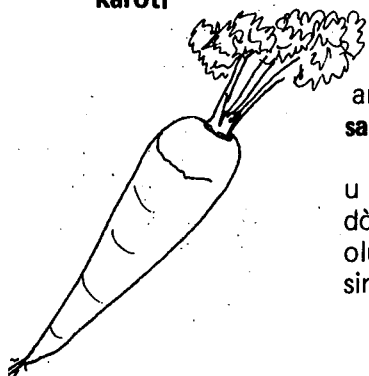

komitèrè kilo 40 ka kan ka bèn mètèrèkènè 100 ma, i n'a fò, kare min kèrè kelen kelen bè mètèrè 10 bò.

n'ù kundama ye santimètèrè 20 sòrò, an k'ù judon.

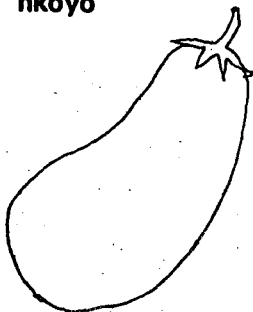
karòti

an ka karòti kisèw danni siraw furancè kè **santimètèrè 15** ye, k'a kisèw datugu dònin.

u kundama mana santimètèrè 5 sòrò, an ka dòw bò, ka bò u la. minw bè to ntègèn na, olu furancè ka kè **santimètèrè 8** ye danni siraw kan.

nkòyò

an ka nkòyò kisèw seri; ka danni kun fòlò kè.

u mana bulu naani sòrò waati min, an k'u turu, ka siraw furancè kè **santimètèrè 60** ye, ka dingèw furancè kè **santimètèrè 50** ye.

je

an ka je kisè naani walima duuru kè dingè kelen kelen kònò, ka danni dingèw furancè kè **mètèrè 1** ni **santimètèrè 20** ye (santimètèrè 120).

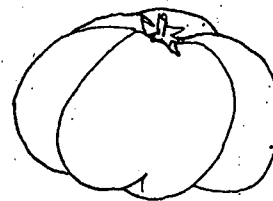
foronto

an ka foronto kisèw seri, ka danni kun fòlò kè.

u kundama mana tègè janya sòrò, an b'u turu, k'u siraw furancè kè **mètèrè 1** ye, ka dingèw furancè kè **santimètèrè 50** ye.

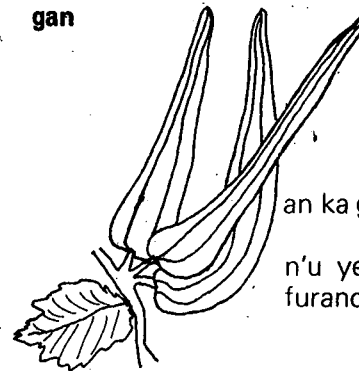
tamati

an ka tamati kisèw seri, ka danni kun fòlò kè.

u kundama mana tègè janya sòrò, an b'u turu, k'u siraw furancè kè **santimètèrè 60** ye, ka dingèw furancè kè **mètèrè 1** ye.

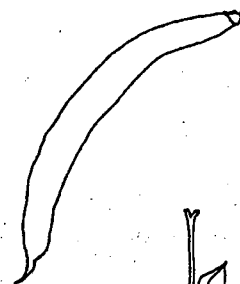
gan

an ka gan kisèw seri, ka danni kun fòlò kè.

n'u ye bulu saba sòrò, an b'u turu. an b'u furancè kè **santimètèrè 80** ye.

shò

an ka shò kisè saba walima naani kè dingè kelen kelen kònò, ka danni siraw furancè kè **santimètèrè 50** ye, ka danni dingèw furancè kè **santimètèrè 30** ye.

shò sugu dòw bè woyo. o shò sugu bè sènè shò geren de nò fè.

ntuloma ka kan ka jò o shò sugu kòrò. an bè ntulomaw jò waati min, an k'u judon.

*n'an y'an ka nakòfènw ladon konyuman,
an bè nafa sòrò o la.*

*an ka jiri fana turu,
jiridenw ka nyi mògò farikolo ma.*

*ni kuma dò bè gafe in kònò, ni i ma min faamuya konyuman,
i ka wuli, ka taa cikèlakòliden dò sègèrè, a ka kunnafoni di i ma.*

1,40 → 4

3 160
3
—
420

12 1
6
—
720

sèbèndila yòrò min bè bamakò, n'a bè wele ko
ènpirimeri kase keyita, walima e.d.i.m.,
o yòrò mògòw ye nin liburu in dila.